

Маліновська І. М.,
кандидатка юридичних наук,
доцентка, асистентка кафедри
цивільного права № 1 Національного
юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

НОВЕЛИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ «НАЗВИ ТВОРУ», «ПЕРСОНАЖУ ТВОРУ» ЯК ОБ'ЄКТІВ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Одним із результатів гармонізації українського законодавства у галузі авторського права з європейським було прийняття 01.12.2022 р. Верховною Радою України нової редакції Закону «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон № 2811-IX).

На підставі аналізу судової практики з права інтелектуальної власності в Україні щодо «назви твору», а також «персонажу твору» можна зробити висновок про її різноманітність. Адже за результатами розглядів спорів «назва твору» та «персонаж твору» як визнавались об'єктом авторського права, так і навпаки, відносились до таких об'єктів на які не поширювалась авторсько-правова охорона.

Проте, як у редакції Закону «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII від 23.12.1993 р., так і разом із тим у доктрині авторського права України існувала відсутність визначення та дослідження всієї сукупності методологічних підходів щодо критеріїв охороноздатності, за якими назва твору та персонаж твору можуть бути віднесені до об'єктів авторсько-правової охорони. Відповідно недоліком законодавчого регулювання була і відсутність визначення змісту ознак, за якими «назви творів та персонажі творів» могли бути віднесені до об'єктів авторсько-правової охорони.

Наприклад така ознака твору як його «оригінальність» раніше мала лише опосередковане посилання як на підставу для охорони об'єкта авторського права у пункті е) ст. 10 редакції Закону України «Про авторське право і суміжні права» № 3792-XII. Проте наразі у Законі № 2811-IX від 01.12.2022 р. «оригінальність» чітко визначено як: «ознаку (критерій), що характеризує *твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора* та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору». Тобто можна зробити висновок, що наразі законодавцем розкривається зміст цього критерію охороноздатності для творів. Отже, таким чином підкреслюється важливість самого «результату інтелектуальної творчої діяльності» тісно пов'язаної з суб'єктом-автором та характеристикою, оцінкою твору. Проте у п. 18 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського і суміжних прав» «...назва твору, фрази, словосполучення та інші частини твору, які

можуть використовуватися самостійно, підлягають охороні як об'єкт авторського права тільки у тому випадку, коли вони є *результатом творчої діяльності автора* і є оригінальними» [2]. Тобто, до прийняття вищезазначених змін у Законі № 3792-XII, такий критерій охороноздатності як результат творчої діяльності існував окремо від критерію оригінальності. Хоча більшість науковців розглядали його крізь призму творчої діяльності. Проте, наразі можна зазначити, що оригінальність є поняттям яке включає у собі такий критерій охороноздатності як *результат (а не процес) власної інтелектуальної творчої діяльності автора*.

Також у Законі № 2811-IX визначено, що авторсько-правовій охороні підлягають усі оригінальні твори – оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження. А частина твору, яка може використовуватися самостійно, зокрема оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена, розглядається як твір та охороняється відповідно до Закону № 2811-IX. Отже, законодавець хоч і відносить оригінальну назву твору і оригінальний персонаж твору до частини твору, проте надає їм режим авторсько-правової охорони ідентичний творові. При цьому *додатково підкреслюючи важливість такої ознаки як «оригінальність» твору*. Ще однією новелою Закону № 2811, що відображена у ст. 1 є формулювання такого першочергового терміна у сфері авторського та суміжного права, як *«твір»*. Ним потрібно розуміти *оригінальне інтелектуальне творіння автора* (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, *виражене в об'єктивній формі*. Тобто визначення твору як об'єкта авторського права та суміжних прав також здійснюється також крізь призму критерію оригінальності. Проте з даного визначення можна виділити ще один закріплений законодавцем критерій охороноздатності (ознаку) творів, зокрема, також і для оригінальної назви твору та персонажу– вони повинні бути *«виражені в об'єктивній формі»*. Тобто, щоб отримати правову охорону, твір повинен мати одну з будь-яких об'єктивних форми, визначених в абз. 2 ч. 1 ст. 9 Закону № 2811, а саме: письмову, речову, електронну (цифрову) тощо. Відповідно перелік їх є невичерпним. Отже, це може бути: аудіальна (у тому числі, усна), тактильну (наприклад, твір написаний шрифтом Брайля), візуальна (у тому числі, письмова), матеріальна, електронна, бінарна (наприклад, аудіовізуальну) тощо. Важливість *первинного надання будь-якої об'єктивної форми твору*, як критерію охороноздатності, зазначеного законодавцем у Законі № 2811 пов'язана з визначенням моменту його створення. Отже, авторське право на твір виникає *внаслідок факту його створення з моменту первинного надання будь-якої об'єктивної форми твору*.

У попередній судовій практиці доволі часто зацікавленим особам потрібно біло довести, що персонаж твору та/або його ім'я є оригінальними, самостійною частиною твору і є об'єктом авторсько-

правової охорони. Ось, наприклад у рішенні Господарського суду Харківської області, щодо питання про надання самостійної охорони авторським правом персонажу аудіовізуального твору суд намагався дати визначення оригінальності твору, яка «означає, що він не повинен бути скопійований з іншого твору і повинен містити значний обсяг власного творчого матеріалу» [1].

Проте, наприклад, Європейський суд Справедливості в результаті тлумачення окремих Директив неодноразово у своїх рішеннях висловлював думку, що під оригінальним твором потрібно розуміти «власне інтелектуальне творіння автора». Наприклад, у справі Painer, C-145/10 та Football Association Premier League and Others, C-403/08 і C-429/08 було підкреслено значення критерію особистісного підходу автора та прийняття власних вільних та творчих рішень під час створення твору [2; 3]. Тоді як у справі Inforaq, C-5/08 було зроблено висновок, що оригінальність полягає у інтелектуальній творчості автора [4]. Проте в п. 18 постанови Пленуму ВСУ № 5 від 04.06.2010 р. та п. 25 Постанови Пленуму ВГСУ від 17.10.2012 р. № 12 «Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності» існує презумпція «творчості»: «Якщо не доведено інше, результат інтелектуальної діяльності вважається створеним творчою працею». Тому виникає питання, чи можна дану презумпцію розуміти таким чином: якщо автором був здійснений процес творчої праці, то він однозначно призведе до наслідку – результату інтелектуальної діяльності? Ось, наприклад, в британському CDPA 1988 р. Section 104(5)(a) є презумпція «оригінальності»: якщо автор помер або якщо його особу неможливо встановити докладаючи розумних зусиль, вважається, що його твір є оригінальним, поки відсутні докази протилежного. Зокрема, якщо згадати законодавче визначення «оригінальності», «твору», «моменту створення твору», можна зробити висновок, що наразі оригінальність є тим критерієм охороноздатності що презюмується як ознака твору крізь розуміння та характеристики самого результату інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час його створення, а не сам процес творчої праці без відповідного її об'єктивного вираження.

Список використаних джерел

1. Єдиний державний реєстр судових рішень України. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68311267>.
2. Cases C-403/08 and C-429/08 Football Association Premier League and Others: Judgment of 4 October 2011 ECLI:EU:C:2011:631. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=110361&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=889947>.
3. Case C-145/10 Painer : Judgment of 1 December 2011 ECLI:EU:C:2011:798. URL: <https://curia.europa.eu/juris/document/>

document.jsf?text=&docid=115785&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=413694.

4. Case 5/08 Infopaq : Judgment of 16 July 2009 ECLI:EU:C:2009:465.
URL: [https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72482
& pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occfirst&part=1&cid=423779](https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=72482&pageIndex=0&doclang=en&mode=lst&dir=&occfirst&part=1&cid=423779).